

NatuurNabij

Contactblad IVN Eemland

Zomer 2020 Jaargang 48

Bestuur en Werkgroepen

Bestuur

Harm Jan Luth, voorzitter
voorzitter@ivn-eemland.nl

Piet van Dijk, secretaris
secretaris@ivn-eemland.nl

Roel van Wijk, penningmeester
penningmeester@ivn-eemland.nl

Miriam Kollaard, bestuurslid

Secretariaat IVN Eemland
Turfstreek 95
3766 HT Soest

Gezamenlijk e-mailadres:
bestuur@ivn-eemland.nl

Ledenadministratie
Ineke Bergefurt
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

Fotografie

Dick Nagelhout
fotografie@ivn-eemland.nl

Libellen & Vlinders

Dick Nagelhout
libellen-vlinders@ivn-eemland.nl

Natuur- en Milieubeleid

Vacature
bestuur@ivn-eemland.nl

Natuurpaden

Harry van den Deijssel
natuurpaden@ivn-eemland.nl

Natuurwerkgroep Bunschoten

Wim Smeets
bunschoten@ivn-eemland.nl

Padden

Tim de Wolf
padden@ivn-eemland.nl

Planten

Jasper Willemsen
planten@ivn-eemland.nl

Scholen

Mary van der Bijl en Alma Dijkgraaf
scholen@ivn-eemland.nl

Vogels

ijsvogels@ivn-eemland.nl;
roofvogels@ivn-eemland.nl
uilenwerkgroepsoest.17@gmail.com

Wandelingen

Tanneke Voorintholt
wandelingen@ivn-eemland.nl

Weidevogels

Roel van Wijk
weidevogels@ivn-eemland.nl

Werkgroepen

Communicatie

Fabian van Dooijeweerd

Cursussen

Henk-Jan Strang
cursussen@ivn-eemland.nl

Duurzaamheid

Göran Christiansson
duurzaamheid@ivn-eemland.nl

Eemnes

Nelleke Bary
eemnes@ivn-eemland.nl

Excursies

Corry Heus
excursies@ivn-eemland.nl

Foto voorpagina: Thea Blankensteijn

NatuurNabij

Voorwoord

We leven in een ongewone tijd. We hopen van harte dat het met jullie en jullie dierbaren goed gaat. Gelukkig zijn we rustig aan weer IVN-activiteiten op aan het starten.

En hier is hij dan, de laatste Natuur Nabij. Lang hebben we genoten van dit fijne blad met mooie en lezenswaardige artikelen en prachtige foto's. Maar als vrijwilligers moeten we keuzes maken in wat we wel en wat we niet doen, onze tijd is immers beperkt. Dat heeft ertoe geleid om te stoppen met de Natuur Nabij in deze vorm.

Voor dit laatste nummer hebben we verschillende leden gevraagd om een stuk te schrijven over de activiteiten of over een specifieke plek van de vijf kernen van IVN Eemland: Baarn, Bunschoten, Eemnes, Soest en Soesterberg. Deze stukken zijn aangevuld met artikelen van leden die een mooie natuurervaring met ons willen delen, zoals het verschijnsel Zomersneeuw, de aanplant van nieuw groen in ons gebied of het, zelfs ontroerende, fotoverslag over het Oranjetipje.

Het is belangrijk, en natuurlijk heel ook heel leuk, dat we als IVN Eemland kennis en geheugen opbouwen over alle prachtige natuur in onze omgeving. Daarom is het goed om te weten dat alle nummers van Natuur Nabij vanaf 2014 nog beschikbaar zijn via de website als PDF. En gelukkig hebben we de maandelijkse nieuwsbrief en de website waarin we door kunnen gaan met het plaatsen van artikelen. Want in de periode dat we met deze nieuwe redactie het blad hebben gemaakt is het aanbod van content groot geweest, we hebben een aantal enthousiaste en kundige schrijvers onder ons!

Als laatste willen we iedereen die al die tijd een bijdrage heeft geleverd aan het maken van de Natuur Nabij ontzettend bedanken! We noemen geen namen, want dan lopen we het risico mensen te vergeten. En is ook het niet vooral een gemeenschappelijke inzet van schrijvers, fotografen, (eind)redactie, opmaak en ledenadministratie die dit al die jaren voor elkaar heeft gekregen? Hartelijk dank!

Een goede zomer toegewenst en we zien elkaar weer snel hopelijk,
De redactie

Column van de voorzitter	4
De Eng	5
Natuurwerkgroep Bunschoten	8
Baarnse Bos	10
Zomersneeuw	13
Oranjetipje	15
Heinellensluisje	16
Soester Duinen	18
Derde Erf	24
Laag Hees	26

Colofon

NatuurNabij Afdelingsblad van IVN Eemland
www.ivn.nl/afdeling/eemland

Secretariaat IVN Eemland
secretaris@ivn-eemland.nl

Contributie/donatie 2020

Leden: € 20,00

Donateurs: € 15,00

Gezinsleden: € 5,00

Jeugdleden: € 5,00

Ledenadministratie
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

Redactie
Piet van Dijk, Hans Hover (opmaak), Miriam Kollaard

Drukker
BladNL te Maarssen

Kopij
natuurnabij@ivn-eemland.nl

Column van de voorzitter

Waar is de mol?

Allereerst hoop ik dat het jullie goed gaat in deze bizarre tijden! Schreef ik vorige keer over de "eetbare" houtwal met dank aan onze werkgroep Duurzaamheid, nu staan we er heel anders voor. Al onze groepsactiviteiten binnen en buiten staan stil. Individueel gaat de natuurbeleving gelukkig gewoon door. En er wordt meer dan ooit informatie gedeeld!

De houtwal langs de Biltseweg is inmiddels van beplanting voorzien. Ook zijn de bosschages bij de natuurvriendelijke oever aan het Oude Grachtje (langs de Jachthuislaan) aangeplant. Een zorg minder, hoewel door de droge april maand moet er wel water worden gegeven, zeker op de wal. Gelukkig hebben we eind april alweer ruim 20 mm regen kunnen meten in de regenmeter.

En voor het eerst sinds de 16 jaar dat we hier mogen wonen, hebben we molshopen op het terrein, dus verraadt dat in elk geval de aanwezigheid van tenminste één mol. In vier dagen heeft hij of zij 60 meter afgelegd. Dat is gemiddeld 15 meter per dag. En dat voor zo'n klein zoogdiertje! Daar sta ik letterlijk wel van te kijken. Maar waar is hij/zij gebleven? Terug naar z'n moeder?

Hopelijk spreken we elkaar weer gauw!

Harm Jan Luth

Fotosafari 28 juni Soesterberg

Eindelijk weer op Fotosafari!
Dit keer naar Vliegbasis
Soesterberg.
Mooi weer, veel te zien, heerlijk
weer samen op pad.

Foto: Alie Bonsel

De Eng, een akkerbouwgebied midden in Soest

Tanneke Voorintholt

Het is natuurlijk bijzonder, een open akkerbouwgebied, een oase van rust, midden in een drukke plaats als Soest. Veel mensen lopen er dagelijks een rondje, met of zonder hond. Er wordt veel gefietst over de Eng, langs molen De Windhond.

In alle jaargetijden heeft de Eng iets te bieden. In de winter en het vroege voorjaar heb je er prachtig uitzicht, de Eng ligt namelijk een stuk hoger dan de omgeving. De mensen die regelmatig fietsen in Soest zullen het aan den lijve ondervinden: je moet altijd een bult over als je aan de andere kant van Soest moet zijn. In de zomer, als de gewassen hoger

staan, kan je minder ver kijken, maar dan is er op de akkers weer genoeg te zien: Er is een boer bezig met het bewerken van het land, er vliegen vogels, vlinders, bijen... Je kunt er genieten van de relatieve rust, de mooie luchten, de aanblik van de molen. Niet voor niets is de Eng sinds 1992 een beschermd dorpsgezicht.

Al jarenlang gids ik regelmatig een wandeling over de Eng. De belangstelling voor deze wandeling is over het algemeen redelijk groot. In januari van dit jaar trokken we met de IVN-publiekswandeling over de Eng meer dan 60 mensen. Wat

Prachtige wolkenlucht boven de akkers. Foto Dick Nagelhout

Wie kent hem niet? Molen de Windhond. Foto: Dick Nagelhout

maakt het verhaal over de Eng zo interessant om te vertellen en te horen?

De bult, toen....

Die eerder genoemde bult, is ontstaan in de voorlaatste ijstijd, het Saalien, ongeveer 150.000 jaar geleden. Het ijs kwam als een bulldozer vanuit Scandinavië tot ongeveer de lijn Haarlem-Amersfoort- Nijmegen. Deze enorme ijsmassa heeft de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug opgestuwd. De Gelderse Vallei en de uitloper daarvan, het Eemdal is door hetzelfde ijs uitgesleten.

De Eng is dus een door ijs opgestuwd gedeelte. In de ijstijd waren er koudere en iets minder koude perioden. Het ijs trok zich wel eens een stuk terug om later weer wat verder te komen. Zo is het opgestuwde deel van Soest later nog eens door het ijs overschreden. Vandaar dat de Eng ook weer wat afgevlakt is, een plateau. Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, kwam het landijs niet in Nederland, maar was het wel zeer koud. Er lag veel zand in de riviervlaktes en op de drooggevalle Noordzeebodem. Door de kou groeide er weinig en de overheersende westenwind kreeg de kans om het droge zand als een dek over het landschap te leggen, het zogenaamde dekzand.

Voordat mensen een vaste woonplaats hadden, trokken ze van plaats naar plaats. Ze verbouwden hun eten op akkertjes die ze maakten door bos te branden. Was de grond uitgeput, dan gingen deze zogenaamde 'jagers en verzamelaars' weer op zoek naar een nieuwe geschikte plaats voor hun volgende akker. Deze mensen begroeven hun doden in hoger gelegen gebieden. Het 'Engenbergje', de grafheuvel op de Eng dateert uit de late Steentijd (2500 tot 2000 jaar v Chr). Dit is één van de bewijzen van al vroege menselijke aanwezigheid in deze omgeving. In de vroege Middeleeuwen, toen mensen een vaste woonplaats gingen kiezen, was water in de buurt een vestigingsvoorwaarde.

Mensen vestigden zich ongeveer op de 10 meter hoogtelijn, dus op de flank van de opgestuwde bult. Dit hoge gedeelte was ideaal voor de akkers. Drinkwater voor mens en dier, de Eem, was dichtbij. De woeste gronden rond deze plaats waren gezamenlijk bezit. De bossen leverden hout, om te bouwen, als geriefhout, maar ook om te stoken. Op de heide werden overdag de schapen geweid en de heide leverden plaggen. In het veen, dat in de loop van eeuwen was ontstaan in de lager en dus nattere delen, kon turf gestoken worden, dat werd gebruikt als brandstof. De hooilanden, bij het water, werden gebruikt om gras vanaf te halen en om het vee te weiden.

Aangezien de akkerbouw gedaan werd op arme zandgrond, werd er gebruik gemaakt van schapenmest om de grond vruchtbaarder te maken: het zogenaamde potstal systeem. De schapen liepen overdag te grazen op de grote uitgestrekte heide en kwamen 's avonds terug in de schaapskooien die op en rond de Eng stonden. De schapen poepten in de stal en boeren legden daar heideplaggen overheen om de stallen begaanbaar te houden. Dit mengsel werd 'opgepot' tot het in het voorjaar ter bemesting over de akkers werd verspreid. De akkers waren zo vruchtbaar genoeg om boekweit, rogge, aardappelen, knollen en gerst te verbouwen. De bodemsoort op de Eng is een zogenaamde enkeerdgrond. Deze bodemsoort is ontstaan door het eeuwenlang opbrengen van schapenmest vermengd met plaggen op de arme zandgrond. Dit heeft er voor gezorgd dat de akkers nu nog een lichte bolling laten zien.

Naarmate de bevolking groeide, werd het lastiger om iedereen van eten te voorzien. Meer akkerbouwgrond betekende dat er meer schapenmest nodig was en daarom moesten er ook meer plaggen gestoken worden. Waar te fanatiek plaggen werden gestoken of te intensief werd begraaasd, begon het zand dat vrijkwam te stuiven. Voor de mensen die toen leefden een ramp: het zand stooft de akkers en ook hun huizen onder. Deze manier van landbouw bedrijven heeft tot de uitvinding van de kunstmest plaatsgevonden, eind 19^e eeuw.

.....en nu

Wat zien we in het huidige Soest terug van bovenstaand verhaal? De Eng is nog steeds een hooggelegen deel van Soest. Het open gedeelte, de Zuidelijke Eng is nog herkenbaar als akkerbouwgebied, nu nog ongeveer 60 ha groot. De Eng was oorspronkelijk veel groter.

Deze strekte zich uit vanaf de Ferdinand Huijcklaan tot ongeveer de Nieuwerhoek. Als je op de huidige kaart van Soest kijkt, zie je nog wel wat open gedeeltes op de Noordelijke Eng: denk aan het evenemententerrein van Soest en aan de open stukken aan weerszijden van de Waldeck Pymontlaan. Aan het wegenpatroon van Soest is nog steeds te zien dat de belangrijkste wegen rond de oorspronkelijke Eng lopen. Soest is een zogenaamd 'flankendorp' dat wil zeggen: de nederzetting is ontstaan op de (oostelijke) flank van de Eng, een aaneengesloten akkerbouwgebied. Dit verklaart ook dat Soest een langgerekt dorp is zonder duidelijk centrum.

De Eem, vroeger een stroompje in een groot veenmoeras, is nu een rivier waarlangs nog steeds hooilanden en/of weilanden zijn. Tot de aanleg van de afsluitdijk in 1932, stond het water in verbinding met de Zuiderzee en gebeurde het dat het water, bij zware storm tot aan de Oude Kerk in Soest kwam. De oorspronkelijke nederzetting was dus echt op de grens van nat en droog ontstaan en soms ging het mis. De Korte en de Lange Duinen, vroeger een aaneengesloten en veel uitgestrekt heidegebied, zijn nu de stuifzanden waar we zo trots op zijn en die we graag in stand houden. Zoals eerder gezegd ontstonden die stuifzanden door te intensief gebruik van de heide. Dat het vrijgekomen dekzand ging stuiven was vroeger alleen maar lastig.

Aan de andere kant van de Eng, ligt Laag Hees, de laagte van Pijnenburg. Vanaf de 14^e eeuw is er begonnen met veenwinning en verkaveling van Soester en Heezer Veen. De mensen die vroeger in 't Veen' woonden waren niet de meest welgestelde Soesters.

Tegenwoordig hebben we rond Soest aardig wat bosgebieden maar deze bossen zijn pas rond 1900 aangeplant. Toen mensen zich in het begin van de Middeleeuwen hier vestigden, kaptten ze bossen op grote schaal om ruimte te maken voor landbouwgronden en om het hout te kunnen gebruiken voor bouwen, stoken en het maken van gereedschappen. Ruim honderd jaar geleden was bos schaars en de heide omvangrijker dan we ons nu kunnen voorstellen!

Wat is er te zien op de Eng?

In vroeger tijden verbouwde men boekweit, rogge, aardappelen, gerst en knollen op de Eng. De perceelgrenzen van diverse boeren werden aangegeven met stenen. Die stenen konden redelijk gemakkelijk verplaatst worden, dus de boeren waren altijd alert op 'landje pik'. Daarom zijn er momenteel ook zo min mogelijk hekken op de Eng. We zien het liefst een zo open mogelijk akkerbouwcomplex.

De gewassen die tegenwoordig verbouwd worden zijn niet voor menselijke consumptie maar worden gebruikt als veevoer. Voor boeren levert het verbouwen van gewassen op de Eng niet zoveel geld op. De Eng ligt (nog steeds) op arme zandgrond, dus niet alle gewassen willen er groeien. Het meest rendabele gewas is mais. Gelukkig wordt het verbouwen van andere gewassen dan mais door de gemeente Soest gesubsidieerd. Daarom zien we de laatste jaren ook weer rogge op de akkers. Behalve dat zien we ook groenbemesters op de akkers zoals bladrammenas en luzerne. Planten voor groenbemesting bedekken de bodem, waardoor ongewenste kruiden minder kans krijgen. Op een gegeven moment worden groenbemesters ondergeploegd waardoor het bodemleven verbetert door toevoeging van organische stof en verhoging van het stikstofgehalte (=mest). Sinds vorig jaar worden er akkerranden ingezaaid met een bloemenmengsel om zo de biodiversiteit op de Eng te vergroten. De bloemen trekken meer insecten, waaronder vlinders en bijen. Daarnaast trekken de randen ook extra vogels die op de zaden en wellicht op de extra insecten afkomen. Af en toe paraderen er een aantal ooievaars door het omgeploegde land. Er nestelt een torenvalk in de schoorsteen van de voormalige zuivelfabriek en ook sperwers en buizerds worden gezien. De roofvogels komen vast af op de vele duiven die de akkers bezoeken. Er worden af en toe ook (sporen van) zoogdieren gezien op de Eng, zoals konijnen, hazen en zelfs vossen.

Maar hoe leuk zou het zijn als we ook de 'oude' akkervogels als geelgors, kwartel, kneu, veldleeuwerik en patrijs weer op de Eng mogen verwelkomen?

Over de Eng is nog veel meer te vertellen. Ga rustig eens mee met een publiekswandeling over de Eng om nog andere verhalen te horen en te ervaren dat het waardevol is om dit unieke gebiedje midden in Soest te koesteren.

De IVN Natuurwerkgroep Bunschoten

Wim Smeets

Deze werkgroep werd opgericht op 15 mei 2001. De werkgroep werd aangesloten bij IVN Nijkerk omdat de meeste leden op dat moment vogelaars waren en de meeste activiteiten in Arnhem lagen, op het grondgebied van Nijkerk. In juli 2014 is de werkgroep verhuisd van Nijkerk naar Eemland, van de provincie Gelderland naar Utrecht. Dat was administratief wat makkelijker te behandelen. Op 13 november 2009 werd de Natuur- en Milieuprijs van de provincie Utrecht gewonnen voor de activiteiten rondom de plasjes van Vitens. In de loop der jaren zijn heel wat activiteiten ontplooid en sommige ook weer afgesloten. Hieronder een paar mooie voorbeelden.

Vogeltelling aan de Westdijk bij de plasjes van Vitens

De eerste activiteit op eigen grondgebied betrof een vogeltelling aan de Westdijk bij de plasje van Vitens. Deze vond plaats op 7

juli 2001. Er werden toen 24 soorten geteld en 14 dagen later volgde een tweede telling waarbij maar liefst 19 Casarca's werden geteld. Daarna werd besloten om de telling maandelijks te gaan houden op de eerste zaterdag van de maand. Dat is daarna gebeurd zonder een keer te haperen, tot op heden. Aanvankelijk waren er 2 tot 3 deelnemers. Dat is later flink uitgegroeid en het laatste jaar was het gemiddelde 15-16 deelnemers. Bij de feestelijke 200^e telling op 2 februari 2018 waren er maar liefst 28 deelnemers. Bijzonder was de telling op 4 februari 2012. Toen was de temperatuur -21°C en er waren 6 deelnemers die achter in auto's waren gekropen om de noordelijke wind en de mist te trotseren. Er werden toen slechts 14 soorten en 680 vogels geteld. Intussen zijn er in de loop der jaren 154 soorten gezien, waaronder enkele bijzondere, zoals roodkopklauwier, steltkluut, visarend, zeearend, geoorde fuut, roodhalsfuut en roodpootvalk.

Marktkraam BBBB-dag. Foto: Wim Smeets

Roodkopkluuwer. Foto Wim Smeets

Bomenpad boekjes

We zijn gestart met Lesbief Landschap voor alle scholen (2008) met daarbij een dvd over de polder Arkemheen. De tekst is gemaakt door Carla, Jantina en Wim. Dit is later uitgewerkt in een Lesbief Polders voor alle basisscholen. Op 1 april 2009 voor het eerst feestelijk uitgereikt als lesbief "Rondscharrelen in de polder" door Jantina in het bijzijn van wethouder Peter Korlaar. Daarna kwam het idee om voor elke basisschool een wandeling vanuit de school te omschrijven in bomenpadboekjes. De leerlingen gingen in groepjes een wandeling maken door de omgeving van de school en ontdekten zo alle bomen. Het project stopte in 2018 door gebrek aan belangstelling door de leerkrachten. De basisscholen ontvingen een leskist met daarin lesmateriaal over de natuur in de omgeving van de school.

Van Bunschoter Wand naar Vebowand Bunschoten

Al voor dat de werkgroep werd opgericht was Wim al bezig met oeverwaluwen in Bunschoten en zette toen de eerste stappen voor de latere oeverwaluwenwand. In de tijd van de werkgroep werd het meer gestroomlijnd. Eerst was er de Bunschoter Wand, een natuurlijk uitziende wand langs de Rengerswetering aan de noordkant aan het nieuwe industrieterrein Haarbrug Noord met maximaal 450 broedende oeverwaluwenpaartjes. Toen de gemeente Bunschoten in 2006 stopte met het onderhoud ervan, zocht Wim sponsors voor een bedrag van € 18.000,- voor een kunstwand en vond die. Vebo Beton was de grootste sponsor en de wand kreeg daarom de naam Vebowand Bunschoten. Joop en Wim doen het bijna wekelijkse onderhoud aan deze wand. Het grote onderhoud in het najaar wordt door vele vrijwilligers gedaan. Het aantal broedende oeverwaluwenpaartjes varieerde nogal maar in 2019 waren er 336 paartjes.

BBBB-dag

- Verzorgen marktkraam: een jaarlijks terugkerend evenement dat vele belangstelling genoot van de bezoekers aan deze dag. Aanvankelijk werden er ok spullen verkocht maar later niet meer. Toen werd er uitsluitend voorlichting gegeven over IVN en de natuur van Bunschoten.
- Vogelkijkpunten: enkele jaren werd er aan de vooravond van de BBBB-dag een fietstocht gehouden die bij mooi weer grote

belangstelling ondervond. Er werd dan een vogelkijkpunt ingericht met veel telescopen waar de fietsers door naar de vogels konden kijken.

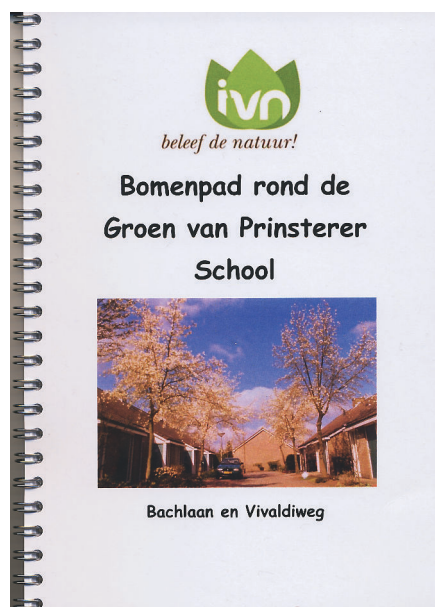
Uileninventarisaties en roofvogelnestkasten

- Inventarisatie steenuilen: de eerste activiteit op dit gebied. Sinds 2001 inventariseert Wim steenuilen met behulp van een cd en een gettoblaster. Elk jaar eind februari en begin maart gaat hij nog steeds en nu met een groter gezelschap enkele malen op pad om deze uilen te inventariseren en soms ook te zien.
- Nestkasten voor steenuilen en kerkuilen: eerst plaatste Wim hier en daar nestkasten voor steenuilen, daarna samen met Joop en de laatste jaren samen met Hayo, en nu ook nestkasten voor kerkuilen. Intussen zijn er 42 van deze nestkasten geplaatst en worden deze jaarlijks gecontroleerd en schoongemaakt. Meer dan de helft van deze kasten is jaarlijks bezet.
- Nestkasten voor torenvalken; Een bezigheid van dit laatste jaar 2020. In maart zijn 6 nestkasten gemaakt en geplaatst en er zijn er intussen al 5 van bezet en broeden er al torenvalken in deze kasten. Bij twee kasten zitten geringde mannetjes die in Soest geringd zijn.
- Ransuilen in Bunschoten: de laatste jaren komen in het najaar de ransuilen roesten in de Kon. Wilhelminastraat en zijn dan goed zichtbaar. Hieraan wordt publiciteit gegeven en komen klassen schoolkinderen hiernaar kijken evenals fotografen van heinde en ver.

Nestkasten voor zangvogels nabij parkje Bachlaan-Vivaldiweg
- Jaarlijks nestkast onderhoud en controle, aanvankelijk door Joop en Aart (overleden in december 2015) en daarna door Joop en Wim. Er zijn ongeveer 17 nestkasten.

Vlinderwandelingen:

- sinds voorjaar 2019 wordt door Peter en Gerrit een vlinderwandeling georganiseerd in het nieuwe natuurgebied Laakzone B, gelegen ten oosten van de oeverwaluwenwand. Dit initiatief moet nog groeien.

In het Baarnse Bos werkt de mens met de natuur samen

Piet van Dijk

Fotowerkgroep IVN Eemland

Het Baarnse Bos is als rijksmonument een bos met attracties. Nu is voor elke natuurliefhebber elke boom, elke blaadje, elke insect en elk stukje mos al een attractie, maar in dit geval gaat het om bijzondere plekken die door de mens zijn gemaakt, zoals vijvers ('kommen' geheten), een sterrenbos (met paden in stervorm) en houten beelden. Een deel van de oorspronkelijke Franse grandeur is helaas verdwenen. Maar het is een mooi voorbeeld van het samenwerken van mens en natuur.

Oorspronkelijk was het gebied een stuk groter dan nu. Het was toen nog geen bos, maar open terrein met heidevelden. Het behoorde bij landgoed De Eult of ook wel Oelt genoemd. Al in 1350 wordt die naam genoemd en er stond een boerderij met die naam, ongeveer op de plek waar nu manegeboerderij Zonneveld stond. In 1641 koopt de Amsterdammer Johan

Bicker, een burgemeester van Amsterdam (een stad had meerdere burgemeester), de hofstede. Bicker was gehuwd met Agneta, een zus van Cornelis de Graeff, ook burgemeester van Amsterdam en eigenaar van het ernaast gelegen landgoed Soestdijk. Hij liet het landhuis De Eult bouwen, tien jaar eerder dan Huize Soestdijk, dat later Paleis Soestdijk werd.

Deutz

In 1654 schenkt Johan het landgoed aan zijn dochter Geertruida, ter gelegenheid van haar huwelijk met Johan Deutz. Dat was een Duitse bankierszoon. Het terrein rond het huis was nog nauwelijks ontgonnen en was heuvelachtig. Het werd daarom 't bultig Goy genoemd. Die Geertruida had een zus, Wendela, die getrouwd was met raadspensionaris Johann de Witt. Die kwam nogal eens lang op De Eult.

Grote Kom. Fotowerkgroep IVN Eemland

Uiteindelijk erfte in 1733 de kleinzoon van Johan Deutz, Willem Gideon, het landgoed. En hij is de man die het landgoed besloot te verfraaien door middel van een volgens Frans patroon aangelegd park. Met lanen en kommen. Daniël Marot (1661-1752) was daar de ontwerper van.

Deutz gebruikte het bos voor de drijfjacht en kocht ook de Oosterhei, nu een woonwijk, erbij. Na Gideons overlijden in 1757 werd het landgoed geveild. De nieuwe eigenaar was Anna van Hannover, de weduwe van Prins Willem IV, die ook al het landgoed Soestdijk in bezit had. Anna liet dit bos verfraaien met berceaux, tunnels van hagen, en met slingerende paden. Het was nu de 'overkant' van Paleis Soestdijk geworden.

Prins

Haar zoon Prins Willem V bracht zijn verzameling schelpen, mineralen en stenen naar De Eult over. Willem zou tot zijn gedwongen vertrek naar Engeland veel bijdragen aan het verfraaien van het park. Na vertrek van de stadhouderlijke familie naar Engeland in 1795, wegens de komst van de Fransen, werden beide landgoederen staatsbezit. Na de Franse Tijd werd het park ontdaan van bijna alle decoratieve elementen als parkmeubilair, beelden en follies. In 1811 kwam het landgoed De Eult, evenals Soestdijk, in het bezit van de Oranjes. Koning Willem III liet het landhuis in 1811 afbreken, alleen het koetshuis en de stallen bleven staan.

Een deel van het Baarnse Bos, aan de overzijde van de Van Heutzslaan, verkocht hij aan de gemeente voor villabouw. Het koetshuis deed tot 1881 dienst als tuinmanswoning; nu staat er een naaldbosje. In 1874 doorsneed de spoorlijn het landgoed en bos werd een wandelpark voor het publiek. Bekend is dat koningin Emma hier graag liep. Uiteindelijk werd in 1961 Staatsbosbeheer eigenaar van het Baarnse Bos, dat nu 80 hectare beslaat. Staatsbosbeheer heeft een uitgezette wandelroute door het bos lopen en een Kabouteroute voor kinderen. In 2010 werd het bos grootschalig gerenoveerd.

Het Baarnse Bos is interessant omdat het zowel de strakke, geometrische Franse inrichtingsstijl heeft als de grillige Engelse stijl. Hier volgt een lijst met de bijzondere attracties.

Beelden

Rond de Grote Kom staat een aantal in hout uitgezaagde vrouwfiguren, met de bijbehorende kleding uit de 1700, 1800 en 1900. Eind december 2013 werden in opdracht van Staatsbosbeheer deze drie sculpturen bij de grote Kom geplaatst. De kunstwerken zijn gemaakt door Gert Eussen uit Zuidveen. Deze gezaagde eiken sculpturen beelden vier periodes uit van het bos. De vierde is alleen een sokkel waarop mensen uit deze tijd kunnen gaan staan.

Berceau

Een berceau is een tunnel gemaakt van takken van bomen, haagbeuken en eiken, aan weerszijden van een pad die in elkaar gevlochten worden. In het verleden was het een teken van welstand als je huid wit bleef, dus de dames liepen graag door zo'n berceau om niet bruin te worden. Dat was weggelegd voor buitenarbeiders. Diepere gedachte achter de route van de berceau is dat de loofgang de levensloop weergeeft; soms recht en dan weer kronkelig om uiteindelijk te eindigen bij de weerspiegeling van de ziel (de dood) in het stilstaande water van de Lindekom. Vijf cortenstalen bogen van drie meter hoog accentueren de berceau. Uit het staal zijn bladmotieven gesneden.

Flora en fauna

Naast veel eiken en beuken, sommige zelfs 180 jaar, zijn er andere loofboomsoorten en naaldbomen aanwezig in het bos. Er leven veel roofvogels: sperwer, buizerd, boomvalk, havik, wespendif, bosuil, ransuil en raaf. Imkers hebben een veertigtal bijenkasten in het bos staan.

Kommen

Momenteel zijn er twee vijvers over, de Grote Kom en de Lindekom. Een derde vijver is later verdwenen, het Hoge Kommetje. Die verdroogde en werd volgestort. Op kaarten staat nog wel aangegeven waar die precies is te vinden. In het midden van het bos ligt de Grote Kom in een natuurlijke laagte die gevoed werd door kwelwater.

Kurk in de fles

Aan de zuidzijde van het sterrenbos liggen een aantal greppels

Beukenlaan. Fotowerkgroep IVN Eemland

die dienden voor de afwatering. De brede greppel aan de westzijde van de Wittelaan werd De Fles genoemd. De Fles wordt halverwege doorsneden door een voetpad over een duiker, een denkbeeldige kurk. Deze dam fungeerde als uitkijkpunt naar beide zijden. De Fles is door de verlaagde waterstanden verland en overgroeid geraakt.

Lanen

De belangrijkste lanen zijn de Koningslaan (700 meter tussen Paleis Soestdijk en De Naald), de Wittelaan (1200 m), de Schrikslaan (1000 m) en de Torenlaan (330 m) die doorloopt in de geasfalteerde Torenlaan. De Schrikslaan is een zichtlaan op de Sint Joriskerk in Amersfoort. De Torenlaan is gericht op de Pauluskerk in Baarn. Rond de Grote Kom is een stelsel van lanen in stervorm aangelegd. Elders in het bos kruisen de drie hoofdlanen elkaar in de vorm van een Ganzenvoet.

Naast de Grote Kom is er een natuurlijke hoogte, de Starrenberg. Vanaf deze berg werden lanen aangelegd die als zichtlijn waren gericht op omliggende kerktorens. Door de uitgestrekte heidevelden waren destijds de torens van Hilversum, Eemnes-Binnen, Eemnes-Buiten, Oud-Loosdrecht en de Utrechtse Domtoren goed te zien. De Wittelaan is genoemd naar Johan de Witt en vormt de hoofdas van het Baarnse Bos.

Slingerbos en Doolhof

Achter de dienstgebouwen tegenover Paleis Soestdijk aan de Amsterdamsestraatweg, tussen de Eultlaan en de Koningslaan, ligt het Slingerbos dat ook wel het Doolhof werd genoemd. Bij de aanleg omstreeks 1750 was het eikenhakhoutbos met opgaande hagen langs de paden en voor een deel berceau. Het kreeg de naam Bos van Diana naar het geplaatste beeld. Aan het eind van de Slingerlaan werd later in de achttiende eeuw een open ruimte toegevoegd dat het 'Theater' werd genoemd. Op deze open plek staan enkele vrijstaande bomen.

Troon

Aan de kant van de Amsterdamsestraatweg, zuidwestelijk van het Sterrenbos, naast de Schrikslaan staat een stuifzandheuvel.

Berceau. Fotowerkgroep IVN Eemland

Daarop stond oorspronkelijk een marmeren troon met triomfboog. De oorspronkelijke geplaatste 'boog' stond aan het eind van een diagonale laan en bood vanaf de grond een zicht op de hemel. Op de heuvel stond eind achttiende eeuw een zitelement geveerd als wit marmer met het rugstuk, een diepe nis, en het zitgedeelte als roodmarmer. Na 1900 kwam op de heuvel een bankje geflankeerd door twee grote beuken. Toen deze verdween, kwam achter de heuvel aan de Schrikslaan een nieuw bankje. Achter deze 'troon' lopen kronkellanen door het achterliggende Troonbos. De heuvel is tegenwoordig flink afgekald en biedt geen uitzicht meer door de hoog gegroeide bomen in het bos.

Bronnen

Eric Blok, Caroline Brouwer, Klaas Bomert. Het Baarnse Bos, een vorstelijk wandelpark ; herstelplan voor een vorstelijk bos, 2007.

Duizend Jaar Baarn, geschiedenis van een Eemlands dorp, Historische Kring Baarne, 2014.

Wikipedia over het Baarnse Bos.

Boerenzwaluwen

Juveniele boerenzwaluwengefotografeerd in de Eempolder.

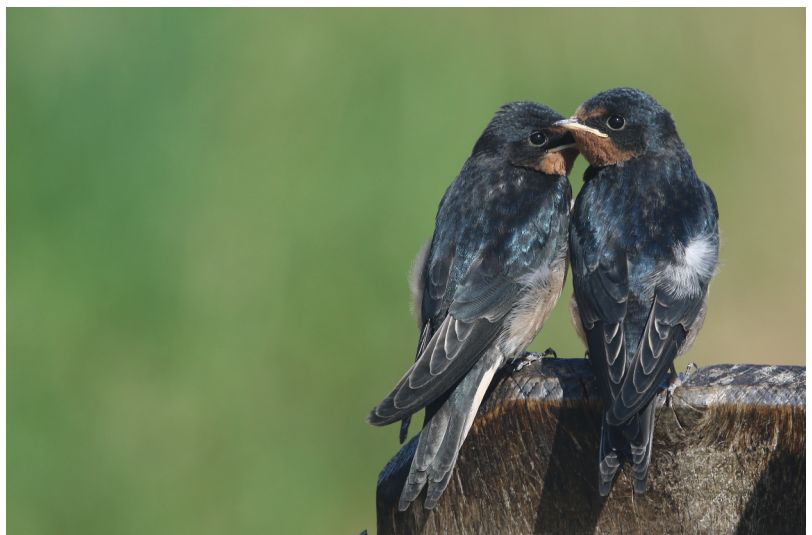

Foto: Hans Hover

Zomersneeuw

De Schoraas, een eendagsvlieg in Eemland

Violet Middelman, m.m.v. Daan Drukker

Schoraas met eipakket

Dat de natuur van Eemland supermooi is weten we als IVN-ers en natuurliefhebbers natuurlijk al lang!

Er lopen veel mensen rond in de natuur, allemaal met hun eigen kennis, kunde en vooral liefde voor de natuur. Naast al het moois wat er overdag te bewonderen valt, is het nachtleven ook zeker niet verkeerd. Denk bijvoorbeeld aan dassen, vleermuizen, uilen en nachtvlinders.

Remco en ik inventariseren sinds een aantal jaren de nachtvlinders van Eemland, wat intussen al heel veel gegevens heeft opgeleverd.

Tijdens die inventarisaties komen we ook nog wel eens een andere soortgroep tegen waar dan soms dan weer bijzondere soorten bij zitten.

Aangezien we deze soorten voornamelijk 's nachts tegen komen zullen deze insecten

bij veel mensen onbekend zijn. Neem nu

Schoraas

bijvoorbeeld de Schoraas - *Ephoron virgo*, één van de soorten eendagsvliegen (ofwel haften) die in Nederland voorkomt.

Eendagsvliegen sneu?

Een eendagsvlieg, wat klinkt dat toch altijd sneu, je zal maar 1 dag hebben om te leven... Vergeet echter niet dat we het dan hebben over het imago, het volwassen exemplaar, welke maar 1 dag leeft, puur en alleen om zich voort te kunnen planten. In hun 'jongere' leven hebben ze wat meer tijd om zich te ontwikkelen, dus ze leven wel langer dan 1 dag, maar als imago is het snel afgelopen met ze. In de jaren 30 van de 20ste eeuw was de Schoraas door vervuiling van het water vrijwel uitgestorven in Nederland, maar de laatste jaren is de soort weer in opkomst.

De kwaliteit van het water in de rivieren lijkt dus vooruit te zijn gegaan. Verrassend is dat we de Schoraas sinds 2018 tijdens onze nachtvlinderinventarisaties opeens tegenkomen in Eemland.

De soort is zoals gezegd weer in opmars, maar volgens de informatie die we kunnen vinden eigenlijk alleen bij de 'grote rivieren'. Is de Eem een grote rivier? Niet groot genoeg in ieder geval. De larven zal je niet in de Eem aantreffen. Maar hoe komen ze hier dan terecht?

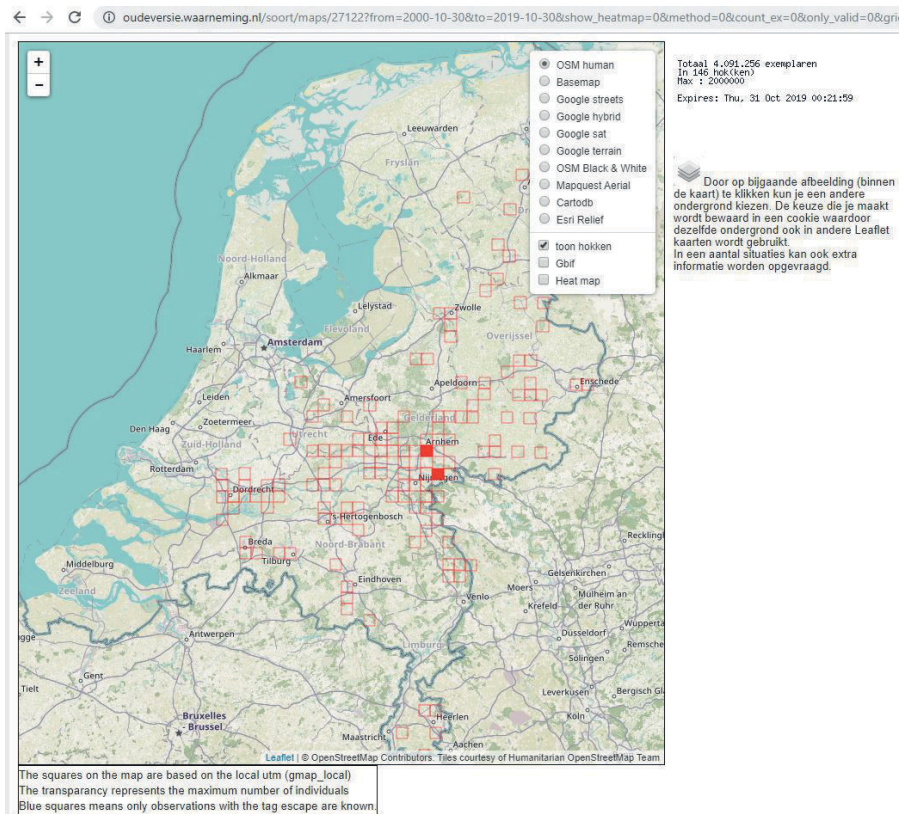
De mannetjes van de Schoraas komen even na zonsondergang uit en wachten op de vrouwtjes die iets later op de avond uitkomen. Na de bevruchting gaan de mannetjes dood en zoeken de vrouwtjes een geschikte locatie om de eitjes af te zetten. De vrouwtjes willen dus nog wel een beetje daarbij nog wel eens flink verzwerven. Ze kunnen tijdens hun "pieknachten" waanzinnige afstanden afleggen, tot aan Oost-Groningen aan toe. En dat terwijl de larven in Nederland eigenlijk alleen in de Rijn en haar zijtakken zitten. Afgelopen jaar kregen we in Soest op 9 augustus zeker 50 vrouwtjes op onze lichtopstelling in een vochtig natuurgebied, een bijzonder verschijnsel en totaal onverwacht voor ons. Ze kwamen aangevlogen, legden hun eipakketjes af en gingen dood.

Komende jaren

We zijn benieuwd naar de waarnemingen in de komende jaren, worden het er meer of minder?

Het is in ieder geval duidelijk dat we hier de eerste twee weken van augustus op

Schoraas imago

moeten letten, want zo kort is de vliegtijd van deze bijzondere beestjes. Je moet het maar net treffen.

Al met al, fantastisch dat met de verbetering van de waterkwaliteit van de grote rivieren als de Rijn, Waal en Nederrijn, en misschien de Maas, de Schoraas zich ook weer lijkt te herstellen!

Kan de Schoraas zich dan ook in Eemland voortplanten? Dat lijkt voornamelijk niet het geval, maar wie weet wat de toekomst kan brengen. Het is in ieder geval een mooi voorbeeld dat een schoner milieu kan zorgen dat bepaalde soorten toch weer lijken terug te keren van weggeweest.

Nog een laatste feitje: toen de Schoraas nog veelvuldig voorkwam in Nederland, en zo'n 2 weken per jaar een enorme 'plaag' kon vormen, werd het fenomeen ook wel 'Zomersneeuw' genoemd.

Ze kwamen op bepaalde nachten zo veelvuldig voor dat de straten wit zagen van de dode en halfdode Schorazzen..

Zie voor meer info o.a.

<https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=22214>

<https://levendrivieren.nl/nieuws/zomersneeuw-langs-de-rivieren>

Met dank aan Daan Drukker (Naturalis/EIS) voor het checken van ons bericht en een aantal waardevolle toevoegingen in de tekst. <https://www.eis-nederland/over-eis/bureau/daan-drukker>

Oranjetipje

Gerrit de Ruiter

Ik ging om oranjetipjes te zien altijd naar de Flevopolder, omdat ik ze in Bunschoten nog nooit gezien had. In de Flevopolder ken ik een veldje waar ze vliegen bij de start van het vlinderseizoen.

Vorig jaar ging het heel anders. Tijdens het eten zag ik een apart koolwitje in de tuin vliegen.

Ik ben direct gaan kijken en zag een vrouwtje van het oranjetipje. Deze vloog wat rond de grote bos judaspenningen die daar staan.

Twee dagen later zag ik haar weer en zag ik ook dat ze eitjes legde op verschillende planten van de judaspenning.

Dat klopt ook wel, want die jongen eten elkaar op, de kannibalen.

Ze was ook zo weer weg, maar liet wel een aantal eitjes achter.

En met een mezenest met hongerige mezen binnen tien meter besloot ik er een aantal naar binnen te halen.

Met veel geluk zag ik een rups uit een eitje kruipen en kon dit met de macro vastleggen, net als alle andere handelingen die gebeuren om vlinder te worden.

Voor die laatste klus, van pop naar vlinder heb ik meer dan twintig uur, over verschillende dagen, zitten kijken achter de camera.

Dat wilde ik voor geen geld missen.

Korst-/mossen Heinellensluisje, Eemnes

Tekst en foto's Lieke van Bedijk

Overzicht vanuit 't Sluisje

De Eempolder wordt veel bezocht. Voor het weidse uitzicht en als uniek vogelbroedgebied voor weidevogels in Nederland. Er zijn plasdras percelen, er is bermbeheer, en bijzonder doeltreffend beheer door samenwerking met de boeren.

We staan even stil bij het Heinellensluisje. De mossen daar vielen me al veel eerder op, maar ik had nog niet de tijd genomen me erin te verdiepen. Wat bijzonder, dat er op een bijna verborgen plekje, waar toch heel veel mensen langs lopen, zoveel schoonheid te vinden is. Kijk

mee en geniet van deze wereld in het klein.

Regelmatig komen we langs dit prachtige plekje op de Zomerdijk in de Eempolder. Het blijkt een erg oud sluisje te zijn, uit 1572. De naam is een verwijzing naar Heijn Neelen, die een soort sluisje bij zijn huis had dat werd verplaatst naar de Meendijk, de huidige Zomerdijk, die overigens al in de 13e eeuw is aangelegd. Zo kreeg het sluisje zijn naam: Heinellensluisje.

Er is een onderdoorgang door de Zomerdijk met

Gedraaid knikmos

Links gewoon purpersteeltje, rechts gewoon muisjesmos

sluisdeuren erin om terugloop naar de polder te voorkomen, ze sloten vanzelf. Vroeger, rond 1600 lag het maaiveld veel hoger dan nu en ook de grondwaterstand was aanzienlijk hoger, het overtollige water kon zo de polder uit richting Zuiderzee. In 1622 werd het sluisje in steen gemaakt, gevolgd door renovatie in 1918. In 2006 heeft er een grote renovatie plaats gevonden, waarbij de fundamenteën nog intact bleken. Het hele binnenwerk werd vernieuwd, het zichtgedeelte weer opgebouwd met de oude stenen die stuk voor stuk schoon gebikt werden. Resultaat is een prachtig historisch sluisje, dat nog steeds in gebruik is.

Ik vond er aardig wat (korst)mossen, een prachtig gezicht op de oude stenen die daar vele honderden jaren liggen. Wonderlijke, verrassende vormen en kleuren, soms moeilijk te achterhalen of je met 1 of meerdere soorten te

maken hebt. Een hele leefgemeenschap op zich waarvan het nog niet makkelijk is de juiste namen te achterhalen. Het zijn allemaal steenbewoners (epilieten) vanwege de ondergrond. Ik maakte wat foto's, en daarna aan de slag om ze op naam te brengen. Foto's zijn van eind februari, wat een goed beeld geeft, want vocht is een belangrijk gegeven.

Met dank aan Jasper Willemsen, die meekeek om de soorten goed op naam te brengen.

Oranje dooiermos

Muurschotelkorst

Natuur en Landschap van de Soester Duinen

Dick Nagelhout

Heidezandbij. Foto: Dick Nagelhout

Geschiedenis van het landschap

De Soester Duinen liggen grofweg tussen de bebouwde kom van Soest, de spoorlijn Den Dolder-Soest, Soestduinen, het Monnikenbosch en Birkhoven bij Amersfoort. De N413 verdeelt het gebied in de Lange en Korte Duinen. In totaal gaat het hier om ongeveer 500 ha. In dit artikel wordt vooral ingegaan op flora en fauna van het terrein.

Nog even wat kennis oprispen. In de voorlaatste ijstijd werd de Utrechtse heuvelrug gevormd. In de laatste ijstijd, welke zo'n 10.000 jaar geleden eindigde, bereikte het landijs ons niet. Wel ontstond er een poolwoestijn waarin ijzige winden zorgden voor verstuiwing van zand en de afzetting van metersdikke dekzanden rond de heuvelrug. Met het warmer worden van het klimaat ontstonden bossen. En de mens deed zijn intrede.

Wie kent ze niet, de Rijksmonumenten 45995 en 45996? Aan de zuidrand van ons gebied zijn resten van prehistorische bebouwing gevonden waaronder vuursteenwerkplaatsen. Deze dateren uit de Middensteentijd tussen 9.000 en 4.900 v. Chr. Later maken jagers-verzamelaars plaats voor landbouwers. De bevolking neemt toe. Bossen worden gekapt voor de aanleg van akkers, voor materialen en voor brandhout. Op gekapte en niet in akkers omgezette delen ontstaat heide. Daar worden vooral schapen heen gestuurd om mest te leveren. Waarschijnlijk leidde overbegrazing er toe dat het onderliggende zand ging verstuiwen.

Op veel plaatsen in het land worden rond 1900 bossen aangeplant om verstuiwing tegen te gaan, maar ook om stuthout te leveren voor de mijnbouw. De resterende

zandverstuivingen - met hun specifieke flora en fauna - zijn uniek in Europa, ze komen vrijwel alleen in Nederland voor. In 1997 zijn de Soester Duinen door de provincie aangewezen als aardkundig monument.

De waarde van zandverstuivingen

Naast bossen en heidevelden zijn ook zandverstuivingen bij recreanten geliefd. Op een zonnige dag trekken de Soester Duinen veel bezoekers, ook vanuit andere plaatsen. En het zand zien stuiven op een winderige dag is ook voor velen leuk om te zien. Maar dat was het niet altijd. Aan de noordkant van de Korte Duinen werden eeuwen geleden al wallen opgeworpen om te zorgen dat de landerijen langs de Birk niet onderstoven. Aan de noordoost kant van de Lange Duinen worden nog steeds wallen aangelegd om te verhinderen dat het zand Soest-Zuid binnendringt.

Qua flora en fauna zijn bos en hei interessant, maar geldt dat ook voor die kale zandvlakten? Het korte antwoord is ja. Ze zijn niet echt soortenrijk, maar het gaat vaak wel om zeldzame soorten die als kwetsbaar op de Rode Lijsten staan. Zandverstuivingen worden dynamisch gehouden omdat de successie van pionierssoorten naar een bos van eiken en berken kan worden gerealiseerd. Op het kale zand verschijnt eerst zandzegge die met haar wortelstelsel vocht kan vasthouden. Vervolgens is het de beurt aan mossen, algen en korstmossen. Op het organisch materiaal dat zo ontstaat kunnen buntgras, heidestruiken, grove den, berk en eik groeien. Het is de kunst voor de beheerder om te zorgen dat alle stadia in de successie aan bod komen.

Op sommige plekken is het geen probleem dat mensen de bodem vertrappen, op andere plekken heb je het liever niet. In de Soester Duinen zijn periodiek bomen of grotere stukken bos gekapt om de wind meer vrij spel te geven. Met eggen wordt af en toe begroeiing van het zand losgemaakt. Na een aantal stormachtige dagen is hier en daar de zwarte ondergrond zichtbaar. Bij hevige regenval, zoals recent in het vroege

Heideknotszwam. Foto Dick Nagelhout

Jeneverbeskielwants. Foto: Dick Nagelhout

voorjaar, ontstaan op een aantal plekken in de Lange Duinen voor kortere of langere tijd plassen waar je zelfs zonnedauw kunt aantreffen. De oorzaak is een plaatselijk slecht doorlatende ondergrond.

In de rest van het artikel worden de Soester Duinen in vogelvlucht bekeken. Het gaat daarbij om de zandverstuivingen, maar ook om de heide en bospercelen er omheen.

Zoogdieren

Nee, edelherten, wilde zwijnen en wolven zul je hier niet tegenkomen. Edelherten zijn welkom in de provincie Utrecht. Bij de aanleg van ecoducten wordt hier ook rekening mee gehouden. Wilde zwijnen wil men hier niet. En de wolf zal het hier wel wat te druk vinden. Maar een ontmoeting met een vos, een ree, of zelfs een sprong reeën, vroeg of laat op de dag, zou heel goed kunnen.

Dat geldt in mindere mate voor de das. Er zit een burcht in de Korte Duinen. Maar om hem te kunnen zien moet je 's nachts op pad. En dat mag niet. Konijnen zitten overal, ook in de Lange Duinen waar honden los mogen lopen. Eekhoorns zitten meer in het omringende bos. En die andere eekhoorn, de nachtvlinder, zal hier ook wel voorkomen.

Vogels

Rinke Tolman was een nationaal beroemde natuurkenner. Hij woonde vlakbij de Soester Duinen en deze komen dan ook regelmatig in zijn boeken terug. Zo'n honderd jaar geleden vond hij hier aan broedvogels onder veel meer: kleine plevier, duinpieper, korhoen, grauwe klauwier, wulp, geelgors en tapuit. Kom daar nu eens om. Ja, misschien een tapuit op doortrek. Het laatste korhoen is in 1943 genoteerd. Om ze nu te kunnen zien zullen we moeten aansluiten bij de file vogelaars op de Holterberg.

Wat we nog wel hebben zijn boompiepers en boomleeuweriken. In het vroege voorjaar is het altijd weer een feest om ze te

Lange duinen met stuivend zand. Foto: Dick Nagelhout

horen. Dat gold honderd jaar geleden al voor Frederik van Eeden die in het gedicht 'Hei-leeuwerik' enthousiast is over de zang:

Het klinkt vanuit de vage verte
alsof hij midden in 't gesternte
zijn zilvren klokken luidt.

En Jac. P. Thijsse was ook al zo ontroerd en heeft het over een 'opeenvolging van trillende, fluitende, jodelende, zeer melodieuze geluidjes' van de boomleeuwerik.

Wij horen geen geelgors meer maar gelukkig nog wel de fitis. En de tapuit mag dan hier niet meer broeden, de roodborsttapuiten zorgen wel voor nageslacht. In de Korte Duinen heeft de bosuil het naar zijn zin.

De ransuilen hebben in de Lange Duinen hun roestplek al worden ze regelmatig verjaagd door al te enthousiaste fotografen die allemaal hun unieke kiekje willen maken. Regelmatig hoor je hier de raaf. Zijn kleinere verwanten, de zwarte kraaien vormen een dankbaar doel voor jagende jonge honden, al zijn ze veel te alert om zich te laten vangen. Overigens, volgens de initiatiefnemer van de Keuken van het Ongewenste Dier smaakt een kraai naar biefstuk. Maar we dwalen af.

Planten

In en rond de duinen zien we hoofdzakelijk gemengd loof/naaldbos. Ruwe berk en inlandse eik worden afgewisseld met lijsterbes, vuilboom, krent, hulst en beuk. Aan de noordelijke kant van de Korte Duinen staan nog zgn. beukenstoven. Dit zijn veelstammige beuken, de uitlopers die ontstonden na het regelmatige omhakken in het verleden. De Amerikaanse eik groeit snel, kan daardoor te dominant worden en wordt daarom in toom gehouden. Hetzelfde geldt voor de acacia. Aan naaldbomen zie je veel grove den, maar ook fijnspar en lariks. Op een zonnige, warme dag ruik je de douglassparren. Vooral in de Korte Duinen groeien jeneverbesstruiken.

In het voorjaar vormt brem hier en daar prachtige accenten in het frisse groen. Dan zie (of voel) je op enkele plekken ook

stekelbrem. Deze plant is kleiner en lijkt veel op de zeldzame kruipbrem die in de Korte Duinen nog voorkomt. Op heel veel plaatsen langs paden bloeit in het voorjaar look zonder look en groot nagelkruid. Hier en daar groeit gewone salomonszegel. Daarnaast kun je dan nog veldjes tegenkomen van lelietjes-vandalen. In het voorjaar zie je de prachtige witte bloempjes en in de herfst word je dan nog eens verrast met oranje besjes. Op de wat kalere stukken zand komen we vroeg in het voorjaar volop bloeiende heidespurrie tegen, een plantje van enkele centimeters hoog met witte bloemetjes. Aan de zuidrand van de Lange Duinen lag tot ruim tien jaar geleden het Jessurun kamp, een militair magazijn complex. Dit is gesloopt. De kelders zijn gespaard voor de vlermuizen. Hier vinden we 's zomers onder meer bloeiende slangenwortel, zwarte toorts en teunisbloem.

Verder zien we echt overal braamstruiken in de Soester Duinen, een gevolg van het stikstofoverschot. Je hebt ze liever niet in deze aantallen, maar ze zijn voor veel insecten wel een

Boompieper. Foto: Hans Hover

aantrekkelijke nectarbron. En verder hebben we nog een keur aan andere planten. Struik- en dophei uiteraard, maar ook kamperfoelie, bosbes, framboos, hengel, allerlei distels, rankende helmbloem, kortom, te veel om op te noemen.

Insecten

Een paar jaar geleden zijn in de Soester Duinen in een seizoen 22 soorten dagvlinders geteld, ruim een derde van wat in Nederland voorkomt. Heivlinders en heideblauwtjes zijn kwetsbaar maar zijn hier nog wel te vinden. Een enkele keer is de zeldzame kommavinder gezien, maar dat was waarschijnlijk een zwerver van de Vliegbasis. Het zeldzame geelsprietdikkopje vliegt ook op verschillende plekken in de Soester Duinen. In het Jessurunbos komt sinds een aantal jaren het bruin blauwtje voor. De zeldzame oostelijke vos in de Korte Duinen in 2014 was een toevalstreffer.

In de Soester Duinen komen vele honderden soorten nacht- en microvlinders voor. Maar ja, er bestaan in Nederland ruim 2.200 soorten. Het noemen waard is de zeer zeldzame

zwartpuntvolgeling die in de Korte Duinen werd gevonden. In het Jessurunbos is de glasvleugelpijlstaart gezien, een sierlijk vlindertje met doorzichtige vleugels. Wie de tijd heeft moet de kamperfoeliestruiken daar eens afzoeken op eitjes en rupsen. Daar struinend kom je ook de prachtig geel roze gekleurde zuringspanners tegen. Nog een tip van Violet en Remco: ga op jonge berkjes eens op zoek naar de mijnen van purpermotjes. Zij vonden de zeldzame grijsrupspurpermot. Nu kan ook de zeldzame berkenzilvervlekmot gezien worden. En op eiken de zilvermijnmot. Er valt op het gebied van de microvlinders nog veel te ontdekken!

De Soester Duinen vormen niet echt een libellen paradijs. Weliswaar is er af en toe wat water maar libellen brengen het grootste deel van hun leven als larve onder water door en er bestaat geen garantie dat het water zo lang blijft staan. Er zijn weliswaar enkele soorten die juist weer baat hebben bij droogvallende vennen maar die hebben Soest nog niet ontdekt. Enkele soorten heidelibellen kom je altijd wel tegen. Als imago kunnen libellen behoorlijke afstanden afleggen. In het 1000 bomenbos (het terrein waar vroeger de Kodak fabriek stond in Soestduinen) ligt een poeltje waar enkele jaren geleden alle vijf soorten pantserjuffers zijn gezien.

De sikkelsprinkhaan is een zuidelijke soort die langzaam Nederland veroverd. Hij staat nog als zeldzaam te boek, maar eigenlijk klopt dat niet meer. Hij wordt regelmatig in de Soester Duinen gezien. De blauwvleugelsprinkhaan is ook zeldzaam. Hij komt vooral bij de Vliegbasis voor maar is de afgelopen twee jaar ook hier aangetroffen. En verder hebben we dan nog het

knopsrietje, de ratelaar, de snortikker en de bruine sprinkhaan. Kunnen we hier allemaal zien, maar de laatste drie zijn nauwelijks tot niet op uiterlijk te onderscheiden. Wel op zang, maar door de hoge tonen is dat de ouderen onder ons niet meer gegeven.

En hoe staat het met de bijen? Er zijn 359 soorten bijen in Nederland. Ze nemen in aantallen af, vooral de hommels. In de Soester Duinen komen enkele tientallen soorten voor. Het zal niemand verbazen, maar vele hebben het woord zand of hei in de naam. Een soort zelfs allebei, de heidezandbij. Bij Waarneming.nl worden vaak de grijze zandbij, de witbaardzandbij, de heizijdebij en de grote zijdebij gemeld. Maar ook grote bloedbij, pluimvoetbij, heidewespbij en rosse metselbij worden relatief vaak gezien. De zeldzame variabele wespbij komt ook voor.

En dan zijn er nog zoveel andere soorten insecten, maar we moeten ons beperken. Jaap zag hier de gouden dennenstamjager, een zeldzame 2 cm lange roofvlieg. Pascal schreef in de vorige NatuurNabij al over de vondst van de zeldzame zandoorworm of grote oorworm in de Korte en Lange Duinen. Hij zag ook zwartkopmierenneeuwen, de zeldzame stomplijfroofvlieg en zeer recent een zeer zeldzame bergrenspin, de eerste in de provincie Utrecht.

Tot slot voor de entomologen onder ons iets over de zeldzame sneeuwspringer of sneeuwvlo. Het is geen vlo maar dat terzijde. Dit is een typische stuifzandbewoner. Hij is vooral actief in de winter. Maar de larven hebben juist temperaturen nodig van meer dan 30 graden. Ze leven in ruig- en zandhaarmos dat veel in de Soester Duinen voorkomt. Het beestje maakt sprongen

Mysterieuze Korte Duinen. Foto: Dick Nagelhout

van 20 cm, vandaar de naam. In 2014 is er in de Lange Duinen een gezien.

Paddenstoelen

Er leven in Nederland 5.300 soorten paddenstoelen. Ongeveer 95% van de waarnemingen op Waarneming.nl betreft zo'n 500 soorten. Een aantal paddenstoelen is zeldzaam en wordt dus minder gezien. Een groot deel is algemeen maar alleen met een

Heidespurrie. Foto: Dick Nagelhout

microscopisch valt de soort te achterhalen. In de Soester Duinen komen minimaal enkele honderden soorten voor. Er zijn vele vormen, van plaatjeszwammen en boleten tot beker-, korst-, stekel- en trilzwammen.

Een leuke soort is de heideknotszwam. Deze is te vinden op kale stukjes grond tussen de heidestruiken. Wasgeel van kleur, maximaal 8 cm hoog, met een top die breder is dan de basis. Op houtsnippers kun je hier ook gestreepte nestzwammetjes vinden, groepjes kleine paddenstoelen, een soort gesloten bekertjes, die bij rijpheid opengaan waarna 'eitjes', met daarin sporenkapsels, bij regen wegspletteren. Ingenieur! Miranda heeft hier de zeldzame lilabruine schorsmycena gevonden. Een veel algemenere soort is de oorlepelzwam, een kleine paddenstoel die afgevallen, vaak begraven, kegels van dennen groeit. De steel is excentrisch geplaatst en de hoed is van onderen stekelig. En zo zijn er nog honderden paddenstoelen te

beschrijven.

Een jaar geleden heeft in de Korte Duinen een brand gewoed die ongeveer vier ha in de as heeft gelegd. Het is nu nog geen gezicht hoewel er al weer aardig wat groen opkomt. De meeste deskundigen schatten in dat de gevolgen niet groot zijn zolang het terrein maar gekoloniseerd kan worden vanuit de omgeving. Wel zijn enkele jeneverbesstruiken verbrand en die soort heeft het al zo moeilijk. Een aantal paddenstoelen komt juist voor op brandvlakten, o.a. de zeldzame beroete brandplekbekerzwammen en purperbruine brandplekbekerzwammen. En ja hoor, ze waren er al de afgelopen herfst.

Reptielen

Zowel in de Korte als de Lange Duinen komen zandhagedissen voor. Als je heel voorzichtig door de heide loopt zie je ze nog wel eens zonnen, maar vaker hoor je alleen geritsel. In het voorjaar zijn de mannetjes grotendeels prachtig groen. De levendbarende hagedis wordt eigenlijk alleen gezien langs de spoorlijn Den Dolder-Soest. Hazelwormen zijn hier nauwelijks. De adder kwam vroeger in Soest en Baarn wel voor maar sinds 1974 is hij niet meer gezien in de provincie Utrecht.

Mossen

Mossen kun je zien als kleine groene planten. Er zijn wel wat verschillen met vaatplanten. Die planten zich bijvoorbeeld voort via zaden en mossen via sporen. In Nederland komen 600 soorten voor, hoofdzakelijk op bomen, dood hout, zand en steen. In de Soester Duinen zijn zeker tientallen soorten te zien, waaronder enkele zeldzame. Op de zandverstuivingen vallen de prachtig oranje gekleurde vlakken op. Dit zijn de sporenkapsels van het ruig haarmos.

In de Soester Duinen vind je ook zandhaarmos en echt zandhaarmos, gewoon purpersteeltje, gesnaveld en echt klauwtjesmos en veel groot laddermos. Sinds 1961 komt in ons land grijs kronkelsteeltje voor, ook wel tankmos of cactusmos genoemd. Dit is ook volop in de Soester Duinen aanwezig. Het is een exoot die een bedreiging vormt voor andere mossoorten en de aantallen korstmossen. Ongeveer 80% van de karakteristieke mossen in stuifzanden staat op de Rode lijst. Hoeveel daarvan hier voorkomen is niet bekend. Mossen uit deze contreien worden nog niet veel op Waarneming.nl gemeld. Een mooie opgave voor de komende jaren!

Korstmossen

Er bestaan ongeveer 700 soorten in ons land. Waarschijnlijk zijn er in ons onderzoeksgebied wel 100 te vinden. Wie als leek begint met de studie van korstmossen komt in een wondere wereld terecht. De Veldgids begint er al mee te stellen dat het geen mossen zijn. Het zijn samenlevingsverbanden van een alg en/of blauwwier en een schimmel. De eerste levert suikers door fotosynthese, de laatste beschermt tegen uitdrogen, UV-straling en vraat. Ze hebben heel uiteenlopende vormen in vaak prachtige kleuren. Korstmossen zijn tot 30 jaar geleden sterk achteruitgegaan door de hoge uitstoot van zwaveldioxide. Door allerlei milieumaatregelen gaat het nu voor veel soorten beter. Stikstof is nu voor een aantal soorten een probleem. Sommige

Jeneverbes

Volgens Waarneming.nl zijn jeneverbesstruiken vrij algemeen. In de praktijk laat dat 'vrij algemeen' zich vertalen in: 'die zie je zeker niet overal'. Decennia lang kwamen er overal in het land nauwelijks zaailingen op. Vermoedelijk heeft dat te maken met de uitbundige stikstof neerslag waardoor teveel grassen gingen groeien. Zaden moeten ontkiemen op kale grond. Bij het bosbeheer wordt hier nu rekening mee gehouden en het gaat de laatste jaren beter. Jeneverbesstruiken kennen bijna 40 soorten paddenstoelen, mossen en insecten die gebonden zijn aan deze struik. Tolman sloeg met zijn wandelstok tientallen jeneverbeskielwantsen uit de struiken. Ik vond er een, maar ik had geen stok bij me. De zeer zeldzame jeneverbesspleetlip (een onooglijk zwammetje) is ook hier aanwezig. Het lijkt een aardig onderzoeksproject om eens verder op zoek te gaan naar deze 40 soorten. Vanouds vinden mensen jeneverbesstruiken mysterieus. Er bestaan talloze sagen waarin deze struik een rol speelt. In een brochure van Vitens wordt verhaald dat Middeleeuwse ruiters graag een zweepstok van jeneverbeshout gebruikten om ronddwalende geesten te verdrijven. En wie met kerstmis op een kruk van jeneverbeshout zat, kon alle heksen herkennen, die binnenkwamen.

soorten, ook wel stikstofminnaars genoemd, vergaat het goed. Enkele door de kleur opvallende soorten die we in de Soester Duinen tegenkomen zijn rood bekermos, en rode en dove

heidelucifer. Verder zien we hier en daar het witgrijs van plukjes gewoon rendiermos en veel vaker het grijs van gevorkt heidestaartje. Op de stronken van gekapte bomen kunnen we veel verschillende soorten tegenkomen. Op bomen valt vooral het geel van het groot dooiermos op. Op en rond de heuvel bij de ingang van de Korte Duinen bij het vroegere ziekenhuis Zonnegloren komen, naast veel andere soorten, het groot leermos (zeldzaam), klein leermos en soderieus leermos voor. Een zeldzame soort als zandkorrelloof, een karakteristieke stuifzandsoort, die vooral voorkomt op plaatsen die recent verstoven zijn, kwam nog tot in de tachtiger jaren vrij massaal voor in de Lange Duinen. Door de toegenomen betreding is de soort geheel verdwenen. Bijna 60% van de karakteristieke soorten voor stuifzanden staat trouwens op de Rode lijst. Ook karakteristieke soorten voor bomen gaan in Utrecht achteruit.

Tot slot. Door Jasper is recent in de Soester Duinen oranje wimpermos gevonden. Alleen in 1843 was er één vondst in Nederland. Het is een stikstofminnaar en hij komt met het warmer worden van het klimaat vanuit Zuid-Europa naar het noorden, dus of we er nou echt blij mee moeten zijn is de vraag. Met dank aan leden van de Fotowerkgroep, de Libellen en Vlinderwerkgroep en meer in het bijzonder aan Violet en Remco, Jaap en Pascal.

Praktische informatie

Er zijn twee routes die het gebied doorkruisen en twee daarbij behorende gidsjes (te downloaden via de site). Honden mogen alleen loslopen in de Lange Duinen. Hier en daar gaan de routes door mul zand.

Een aantal bronnen

Waarneming.nl

Monitoring rapportages voor de provincie Utrecht
Veldgidsen

Boeken van Tolman (digitaal te lezen)

Gebiedsvisie Landelijk gebied Soest, 2005

Soester Eng

Vorig jaar tijdens de Fotosafari naar de altijd interessante Soester Eng maakte ik dit vrolijke plaatje van een grote zonnebloem.

Foto: Hans Hover

Meer groen op het Derde Erf

Wim Kok, IVN werkgroep Duurzaamheid

Afgelopen voorjaar in maart zijn er bij de biologische boerderij het Derde Erf aan de Birkstraat in Soest ruim 2000 planten de grond in gegaan. Het gaat om heggen, houtwallen en enkele hoogstam fruitbomen. Voor deze erfbeplanting is 50% subsidie verkregen van de Gemeente Soest vanuit het Landschapsontwikkelingsplan (LOP). Omdat de aanplant zelf door enkele vrijwilligers is gedaan, hoefde de boer, Joop Wantenaar, weinig bij te dragen.

Het doel is om een mooiere groene klassieke boerderijsfeer te creëren met meer belevingswaarde en om de natuurwaarden of biodiversiteit te versterken. Hier zullen ook veel mensen van kunnen genieten, want het Derde Erf krijgt veel bezoek.

Men kan er biologische melk tappen of eieren kopen en abbonementhouders kunnen er wekelijks hun groentepakket uit de moestuin ophalen. Het is ook een zorgboerderij, er worden cursussen gegeven en het is het begin- en eindpunt van een klompenpad. En over 5 of 6 jaar kunnen er ook veel walnoten worden geraapt. Dit voorjaar is er 185 meter aan heg aangeplant. Dit oogt

Begin maart, toen het nog nat was, werden de wilgen geknot. Foto: Wim Kok

mooier dan alleen prikkeldraad of stroomdraad. De heggen staan deels vooraan langs de parkeerplaats en boomgaard – een combinatie van veldesdoorn en meidoorn – en deels achter de boerderij langs twee zijden van de grote moestuin, hier alleen veldesdoorn. Alles in een dubbele rij. Deze heg zal voor de moestuin meer beschutting geven tegen de wind. Naast de grote koeienstal en looppad is een mengsel geplant van

De heg langs de moestui. Foto: Wim Kok

De kalveren zouden de fruitbomen graag opeten.

inheemse heesters (Gelderse roos, hazelaar) en gecultiveerde heesters (boerenhortensia, glansmispel).

Achter de boerderij tegen de grens met de buren zijn er links, over een lengte van 180 meter, en rechts over 80 meter, smalle houtwallen aangelegd. Dit betreft zogenaamd bosplantsoen, dus louter inheemse planten: meidoorn, sleedoorn, vlier, Gelderse roos, hondsroos, veldesdoorn, wilde liguster en hazelaar. Aan de linkerkant is daarvoor eerst de rij van 16 oude hoge schietwilgen (en enkele elzen) geknot. Dit geeft minder regendrup op de heesters die er tussen zijn geplant en meer licht op de moestuin. Omdat we nog wat heesters overhielden zijn deze op geschikte plekken op het boeren erf geplant. Het wordt overal groener.

Tot slot zijn er 6 hoogstam fruitbomen geplant: appel, peer en pruim.

Vorig najaar hadden we aan de andere zijde al 30 laagstam fruitbomen aangeplant; daar lopen soms kippen tussen. Omdat er in de hoogstam boomgaard af en toe ook kalveren lopen, zijn de hoogstambomen elk met drie grote kastanje houten palen en veel prikkeldraad beschermd. Dat moet wel, want kalveren kunnen alles mollen.

En toen brak het extreem droge voorjaar aan. Jonge planten zijn kwetsbaar en we willen ze natuurlijk niet dood laten gaan. Eind maart en in april hebben we al drie keer alles flink water gegeven vanuit een kraan in de boerderij of moestuin. Maar liefst drie lange tuinslangen op haspels werden aan elkaar

gekoppeld en naar alle aanplant verplaatst. In 3 á 4 uur per keer werd de klus geklaard.

Op 28 april ging het gelukkig regenen. Alles staat er mooi bij. En nu kan het groeien.

Het Derde Erf blijft een uitdaging. Göran zal dit jaar samen met de boer een omgevingsvergunning aanvragen voor de aanplant van meer walnotenbomen op de achterliggende weilanden. De koeien grazen dan tussen nog meer supervoedsel.

Dit soort vergroening en verduurzaming zouden meer boeren mogen doen en wij helpen graag mee.

Aanleg van de boomgaard, met rondom de heg. Foto: Wim Kok

Laag Hees: Bomen planten voor insecten en kleinkinderen

Els van Weering en Miriam Kollaard

Vrijwilligers voor de bomenplantdag. Foto: Els van Weering

Ooit, als onze kleinkinderen hier lopen zeggen ze: “Kijk, die boom heeft oma nog geplant, die hoge eik, en die mooie wilde appel, en die Gelderse roos, die meidoorn en die zoete kers. Allemaal om de insecten te helpen!” Als kinderen van de toekomst weten ze dat insecten en bomen van levensbelang zijn. Dit toekomstbeeld hadden wij op 29 februari 2020 voor ogen, toen we met meer dan 20 vrijwilligers, op de Spielaan in Op Hees, 450 dunne boompjes in de grond zetten.

Beplantingsvoorstel voor IVN gidsenopleiding en Natuurmonumenten

Onder leiding van Stef van Helmond, boswachter bij Natuurmonumenten, gaven we uitvoering aan een beplantingsvoorstel dat we in 2018 als eindschrijving voor onze natuurgidsengidsenopleiding hebben gemaakt. De opdrachtgever is Natuurmonumenten geweest en het doel was om van de Spielaan een insectenparadijs met verschillende waard- en drachtplanten te maken. Wist je bijvoorbeeld dat de wilde appel een waardplant is voor de sikkelsprinkhaan, de heldenboktor en, als de boom wat ouder is, het vliegend hert?

Spielaan

Op de Spielaan stonden sinds de jaren zestig Douglas sparren. Deze zijn in 2015 door Natuurmonumenten gekapt om plaats te maken voor inheemse soorten. Na de kap is een groot deel van de Spielaan bedekt gebleven met geklepeld hout. Dit verteert langzaam en levert in de herfst en spectaculair gezicht op met de vele paddenstoelen. Natuurmonumenten heeft wel een aantal loofbomen laten staan; aan de noordkant staat een groep oude beuken en verspreid over de laan een twintigtal oude eiken. Er staan ook een paar dode bomen waar spechten en andere holenbroeders dankbaar gebruik van maken. Verder

komen er spontaan allerlei soorten op zoals: elzen, wilgen, berken, bramen, adelaarsvaren en Amerikaanse vogelkers.

Het beplantingsvoorstel

Om tot een gedegen voorstel te komen hebben we onszelf een aantal vragen gesteld: Welke ecologische factoren zijn van invloed op het gebied? Wat is de dominerende plantgemeenschap? Welke planten trekken insecten aan? En welke mate van ingrijpen is gewenst in de bestaande situatie? Welke planten trekken vooral insecten aan? Onderstaande tabel (Kennedy & Southwood, 1984) geeft aan welke bomen en struiken de meeste insecten aantrekken. Deze tabel geldt voor Groot Brittannië maar wij mogen aannemen dat deze tabel ook een goede indicatie is voor bomen in Nederland.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aantal soorten
<i>Salix</i> (5 soorten)	Wilg	
<i>Quercus robur</i> & <i>Q. petraea</i>	Zomer en Winter eik	
<i>Betula pubescens</i> & <i>B. pendula</i>	Zachte en Ruwe berk	
<i>Crataegus monogyna</i>	Eénstijlige meidoorn	
<i>Populus</i> (4 soorten)	Populier	
<i>Pinus sylvestris</i>	Grove den	
<i>Prunus spinosa</i>	Sleedoorn	
<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte Els	
<i>Ulmus</i> (2 soorten)	Iep	
<i>Malus sylvestris</i>	Wilde appel	
<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar	
<i>Fagus sylvatica</i>	Beuk	
<i>Picea abies</i>	Fijnspar	
<i>Fraxinus excelsior</i>	Gewone es	
<i>Sorbus aucuparia</i>	Wilde lijsterbes	
<i>Tilia</i> (2 soorten)	Linde	
<i>Acer campestre</i>	Veldesdoorn	
<i>Carpinus betulus</i>	Haagbeuk	
<i>Acer pseudoplatanus</i> *	Gewone esdoorn	
<i>Larix decidua</i> *	Europese lariks	
<i>Juniperus communis</i>	Jeneverbes	
<i>Quercus rubra</i> *#	Amerikaanse eik	
<i>Castanea sativa</i> *	Tamme kastanje	
<i>Ilex aquifolium</i>	Scherpe hult	
<i>Aesculus hippocastanum</i> *	Paardenkastanje	
<i>Juglans regia</i> *	Walnoot	
<i>Taxus baccata</i>	Gewone taxus	
<i>Quercus ilex</i> *	Steenek	
<i>Robinia pseudoacacia</i>	Robinia	

* Uitheemse soort in Groot-Brittannië
Data voor Hongarije

Bron: <http://dendrologie.nl/wp-content/uploads/Insecten-op-inheemse-en-uitheemse-boomsoorten.pdf>

Uit de tabel blijkt dat wilg en eik op respectievelijk nummer 1 en 2 staan in de top van insecten- aantrekkende bomen en struiken. Beide soorten komen al voor op de Spielaan en voelen zich daar thuis. Ook ruwe en zachte berk, beuk, wilde lijsterbes staan hoog op de lijst en komen al voor. We besluiten de zomereik een hoofdrol te geven in het plan, omdat deze het beste past bij de doel-plantgemeenschap, namelijk een eik-beukenbos. Daarnaast stellen we voor om in mindere mate beuk bij te planten en verder wilde appel, eenstijlige meidoorn, wilde lijsterbes en sleedoorn. Zwarte els en wilg komen al voor en laten we ongemoeid, evenals de enkele zaailingen van de grove den.

De uitvoering van ons voorstel

Wij zijn blij dat Natuurmonumenten het grotendeels eens was met onze aanbevelingen. De beplanting bevat door ons aanbevolen soorten plus de Gelderse roos en de zoete kers. Van deze soorten hebben we geen gegevens over de aantrekkelijkheid voor insecten maar ze komen al zolang in onze contreien voor dat we er van uit kunnen gaan dat ze in de evolutie met insecten hun wederzijds nut hebben bewezen.

Meer dan 20 vrijwilligers hielpen met het planten van de bomen op de Spielaan in Laag Hees (een voor publiek toegankelijk natuurgebied achter het Spiehuis, parallel aan de Wieksloterweg). De vrijwilligers helpen normaal gesproken om het Soesterveen boomvrij te houden. Voor hen was het planten in plaats van uittrekken van jongen bomen een welkome afwisseling

Stef had er natuurlijk wel voor gezorgd dat alle jonge boompjes en struiken inheems zijn. Ze komen uit een speciale kwekerij van Staatsbosbeheer waar alleen met zaailingen uit Nederlandse natuurgebieden gewerkt wordt. Zo weten we zeker dat onze insecten zich op deze planten ook echt thuis zullen voelen.

Het was geweldig om met zoveel mensen en met zoveel plezier samen te werken en ons voorstel werkelijkheid te zien worden. We zullen het Spielaantje in de gaten blijven houden en hopen er inderdaad ooit met kleinkinderen rond te zullen lopen. Misschien zal dat gebeuren in een tijd waarin mensen het verlies aan biodiversiteit al lang een halt hebben toegeroepen en waarin vliegende herten voor onze kleinkinderen weer heel gewoon zijn.

Naschrift

Na de wekenlange droogte van dit voorjaar waren we bang dat veel van de nieuwe aanplant het loodje gelegd zou hebben maar de meeste planten lijken nog leven in zich te hebben. De wilde appel en zoete kers zien er redelijk uit. De Gelderse roos staat er met verschroepelde blaadjes wat treurig bij maar leeft nog wel. De meidoorn heeft haar hogere takken

afgeschreven en haar energie in de lagere takken gestopt, die hebben wel groene blaadjes. De eiken hebben lang op regen gewacht en zijn veel later uitgelopen dan hun volgroeiende soortgenoten. Ze zien er zielig uit maar ze gaan het wel redden als de regen niet te lang meer op zich laat wachten.

Boven natuurgids Els, onder natuurgids Miriam. Foto: Eiko.nl

Indien onbestelbaar:
Turfstreek 95
3766 HT Soest

RESTAURANT
DE KORTE DUINEN

Birkstraat 108 | 3768 HL Soest
035-6013720
info@de korteduinen.nl
www.dekorteduinen.nl

Vier seizoenen, één tuincentrum!

Het tuincentrum waar het draait om alles dat leeft, groeit en bloeit. Een zee aan levend groen staat u als ontvangstcomité op te wachten. Met verkwikkende geuren en een bonte pracht aan kleuren. Heerlijk om in te vertoeven.

Veel van onze bezoekers maken van hun "tuininkopen" een uitje. Lekker tuinstruinen, kiezen uit de wekelijkse aanbiedingen, leerzaam praatje maken met onze medewerkers en andere groenliefhebbers en wat eten en drinken in ons restaurant De Kastelein.

*t Vaarderhoogt houdt regelmatig leuke publieksmanifestaties. Wilt u daarvan op de hoogte worden gehouden, meld u dan aan op onze site www.vaarderhoogt.nl.

Dorresteinweg 72b Soest, 035 - 6012883, www.vaarderhoogt.nl

*Eemland Diervoerders
Ook voor al uw
vogelbenodigdheden!*

**EEMLAND
DIERVOEDERS**

Birkstraat 125a
3768 HE Soest
Telefoon 033 461 87 14

info@eemlanddiervoerders.nl
www.eemlanddiervoerders.nl

ma t/m vr 8:00 - 18:00
zaterdag 8:00 - 16:00

DE GROOTSTE EN VOORDELIGSTE IN DIERVOEDING